

Iudaism și spirit modern în opera lui dr. IACOB ITHAC NIEMIROWER

„În viața sa, dr. Niemirower a năzuit mereu spre culmile cerești ale spiritualității pure, a fost conducătorul generațiilor cărora el le arătase căile eterne ale iudaismului, care duc sus pe creste, la înălțimi siderale, unde simți plutind, incandescent, Dumnezeirea“ (Dr. Alexandru Șafran)

La 1 martie a.c., se împlinesc 135 de ani de la nașterea lui Iacob Ithac Niemirower, primul Șef Rabin al Cultului Mozaic din România, senator de drept, președinte B'nai B'rith, conducător sionist, dar, mai presus de orice, creatorul unei opere nemuritoare în domeniul iudaismului, care și astăzi și-a păstrat actualitatea, vitalitatea și prospețimea. Căci până la urmă, nu funcțiile crează marile personalități, ci operele care au darul să împrăștie lumini, să deschidă mințile și inimile, să dezvăluie profunzimile vieții și esențele existenței. În acest sens, opera lui Niemirower este unică în peisajul cultural spiritual al evreimii din România. A. Axelrad l-a numit primul popularizator al ideii iudaice în România, care a răspândit cu avânt, cu talent și pe înțelesul tuturor știința și cultura evreiască. Dar nu a fost doar un popularizator genial, ci, în primul rând, un creator în domeniul iudaismului modern. Opera lui cuprinde, într-o armonioasă sinteză, iudaismul străvechi și manifestările cele mai noi ale contemporaneității sale, specificul mediului evreo-român și universalitatea ideii umane și a culturii iudaice. Creatorul acestei opere a întrunit în ființa sa, în firea și spiritualitatea sa de elită o sinteză vie a virtuților milenare evreiești.

Relevant pentru biografia lui spirituală este eseu despre nemuritorul Moise. Căci, în descrierea făcută, nu pune accentul doar pe prezentarea personalității marelui profet și legiutor al poporului evreu, ci și pe modul în care l-a receptat el în diferitele etape ale formării sale spirituale. Astfel, Niemirower l-a asociat pe Moise de întreaga devenire ulterioară a iudaismului. În optica sa, nu era lipsit de interes a arăta perindarea tablourilor privitoare la Moise în spiritul și fantezia unui așa-zis muritor de rând, cum se considera el a fi.

*

Moise a devenit eroul minunii și preotul evlaviei pentru Niemirower, încă din copilăria sa, când se afla sub vraja hasidismului. Cu timpul, prin studiul Talmudului, învățătura lui Moise îi apărea ca unicul scop al vieții, unica imagine a iudaismului. Moise trăia în spiritul lui, ca cel mai mare savant talmudist, ca rabinul rabinilor. Dar, navigând pe marea Talmudului, corabia educației sale nu a mers în direcția ortodoxiei, ci spre Haskala, raționalismul

nimicind sentimentul hasidic, iar scepticismul a pătruns în arena Talmudului. Și atunci Moise - scrie Niemirower - a început „să strălucească pentru mine ca un Maimonide, ca un teolog și filosof, ca un gânditor și scriitor, ca un conducător luminat al răătăciților, ca un luptător contra prejudecăților și superstițiilor. Pe când Moise cel hasidic a fost pentru mine o inimă evlavioasă, iar Moise cel talmudic un savant, Moise cel raționalist mi-a fost ca spiritul cel mai liber, ca teologul cel mai filosofic, ca profetul cugetării aprofundate“. Iar acest Moise i-a apărut lui Niemirower mai aproape de panteismul spinozian decât de spiritul conservator al reprezentanților iudaismului oficial. Dar, totuși, o privire învăluitoare asupra întregului iudaism l-a învățat pe Niemirower să înțeleagă că Moise trăiește în toate grupurile, în toate formațiunile și în toate epocile istorice ale lui Israel.

Paradigma Moise

Eseul lui Niemirower despre Moise poate fi considerat ca o profesiune de credință privind componentele constitutive ale personalității sale iudaice. A pornit de la mistica hasidică, a urcat treptele învățaturii talmudice, devenind un iudaist raționalist cu dimensiuni universaliste: *Treu und frei* („Fidel și liber“). Fidel față de tradiție și liber de orice superstiție și prejudecată în gândire.

Multiplicitatea iudaismului

Ideea multiplicității iudaismului străbate prin întreaga operă niemiroweriană. A reunit sub aceeași cupolă iudaismul religios, național și cultural. Iudaismul religios trebuie perceput cu inima, cu spiritul, cu rațiunea și cu fantezia. Iudaismul național însemna pentru Niemirower recunoașterea faptului că evreii sunt o națiune, ce-i drept, o națiune *sui generis*, „o amestecătură originală dintre confesiune, naționalitate și cultură“: ei rămân o națiune, chiar dacă niciodată nu va exista un popor evreu uniform. Ceea ce însă îi poate unifica este elementul cultural, deoarece „cultura este un factor mare în iudaism, un factor unificator“.

În organizarea C.E.B., Centrul Cultural Comunitar a găzduit conferința „Iudaism și spirit modern în opera lui dr. Iacob Ithac Niemirower“, prezentată de dr. Lya Benjamin, cercetătoare la Centrul pentru Studiul Istoriei Evreilor din România. A fost o manifestare incitantă, despre viața și principalele idei ale celui ce-a fost unul dintre marii gânditori ai iudaismului din România. Baza prelegerii a constituit-o volumul intitulat „Iudaismul, o antologie de texte“, realizat de Lya Benjamin, împreună cu Mihaela Popov, cu un studiu introductiv semnat de istoricul israelian Lucian Zeev Herșcovici. Volumul a apărut la Editura Hasefer, la sfârșitul anului 2005.

Conferințara a schițat ideile și concepțiile lui Niemirower despre iudaism, ca „totalitatea tuturor produselor spiritului evreiesc în timpul celor patru mii de ani ai existenței sale ca popor“. Pentru Niemirower, iudaismul nu a fost numai cult, ci și cultură, nu a fost numai teologie, ci și filosofie.

Printre numeroasele aspecte ale operei lui Niemirower, analizate de dr. Lya Benjamin, a fost conceptul de „iabneism“, care urma să fie concretizat prin crearea unei academii moderne în Palestina, pe modelul celei create, în Antichitate, de Iohanan ben Zakai, legendarul discipol al învățatului Hillel, care a făcut să supraviețuiască spiritualitatea iudaică, după distrugerea celui de-al doilea templu și a statului iudeu de către romani.

Conferințara a abordat și alte detalii ale iudaismului niemirowerian, precum omiletica, retorica și concepțiile lui despre filosofia iudaică, despre rolul personalității în istoria iudaismului.

Numeroși vorbitori (prof. ing. Osy Lazăr, președintele C.E.B., muzicianul și compozitorul Dan Mizrahy, arh. A. Streja, Eva Tuțui, Ticu Goldstein, ing. Paul Schwartz, vicepreședintele F.C.E.R., dna Adina Beniș, poetul Toma George Maiorescu, etnosociologul Harry Kuller) au pus întrebări și au dezbătut aspecte ridicate de conferințar.

Conferința s-a desfășurat în preajma împlinirii (la 1 martie a.c.) a 135 de ani de la nașterea lui Iacob Ithac Niemirower (1872-1939). (E.G.)

Conferință la Centrul Cultural Comunitar din București

IUDAISMUL NIEMIROWERIAN

Ca adept al multiplicității iudaismului, Niemirower a abordat variate domenii ale acestei spiritualități.

*

Evreii și evreitatea

În strânsă legătură cu iudaismul, se ocupă Niemirower cu definirea identității evreiești. La întrebarea: „Ce suntem?“, el dă patru răspunsuri diferite.

După părerea asimilanților, noi nu suntem altceva decât o comunitate religioasă. Istoria noastră, spun ei, este o istorie sinagogală, limba ebraică este limba cultului, iar din literatura noastră ce este mai important este partea morală și religioasă. În ce privește naționalitatea, suntem sau membrii aceluiași popor cu care trăim în comunitatea politică, sau pur și simplu conaționali, cosmopoliți, pentru care omenirea este totul. După teoria evreilor radicali-naționali, noi formăm, mai ales, o națiune. Istoria noastră este o istorie națională, politică și literară, iar limba ebraică este limba noastră culturală. După concepția unor vechi ortodocși, a multor hasidim, a direcției neo-ortodoxe, noi formăm o religie națională, adică un popor de preoți a cărui misiune istorică este religia. După părerea idealistilor realiști, care țin seama de fapte și, totuși, sunt nutriți de idealuri, noi formăm, în același timp, o comunitate religioasă cu cea națională. Niemirower împărtășește acest al patrulea punct de vedere, considerând că raportul dintre religie și naționalitate la evrei este intim crescut împreună ca în cazul fraților siamezi. Un popor evreu care s-ar despărți, în colectiv, total de religie ar fi un popor fără suflet, fără spirit, deoarece geniul neamului evreiesc are un caracter religios. Dar când este vorba de persoane, gânditorul adăuga: „Individualități evreo-naționale, fără religie evreiască, se pot admite și au drept la existență evreiască“.

*

De la Sinagoga Magna la aherism

Pentru Niemirower, evreii sunt, deci, o națiune și o colectivitate religioasă, sunt și individualități, dar sunt și personalități cu miile, care s-au distins ca poeți, cugetători, profeți, preoți, luptători cu sabia și cu spiritul, ca martiri ai religiei și ai națiunii, oameni de știință, filantropi, genii practice. Din acest lung șir de vârfuri ale neamului, el a numit 120 de bărbați care pot fi reușiți într-o Sinagoga Magna, adică un Panteon al poporului evreu, un „Parlament intelectual sub președinția marelui nostru maestru, Moise“. Dar Niemirower nu-i șterge din istorie nici pe cei care sunt considerați de unii tăgăduitori sau destructori. Pentru caracterizarea acestora, el introduce termenul de Aher, adică *celălalt*. În optica sa, aheriștii sunt aceia care reprezintă o individualitate originală, ceva nou, dar ceva care este totuși înrădăcinat în iudaism, dar stă în opoziție cu concepția iudaismului oficial. Printre ei se află un Corah, un Spinoza, un Leo de Modena, un Salomon Maimon, un Börne și Heine, un Lassale și Marx ș.a. Adevărul istoric și toleranța religioasă cer ca și astfel de personalități să fie luate în considerare, chiar dacă sunt incomode sau nonconformiste.

Prin tot ce a făcut și a scris, Iacob Ithac Niemirower a propagat idealurile milenare ale lui Israel, aducând o contribuție esențială la dezvoltarea culturii iudaice și la reînvierea Țării Sfinte. Acum și aici, la 135 de ani de la nașterea sa, se poate spune că, atât în spirit, cât și în faptă, a rămas nemuritor.

Dr. LYA BENJAMIN

